

Opmars van de Helmkrab *Corystes cassivelaunus* (PEN-NANT, 1777) aan de Westkust. Waarnemingen tijdens de krokusvakantie 1993 te Koksijde.

M.-Th. Vanhaelen

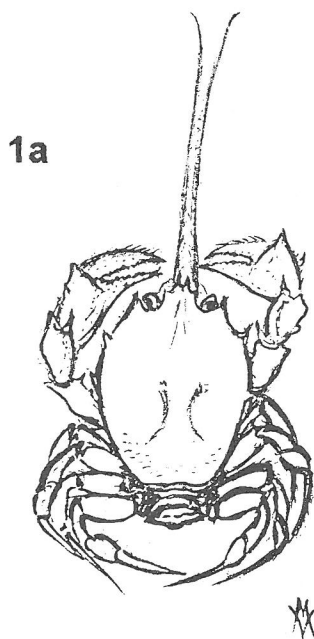
Voor 1988 was deze krab mij slechts bekend uit de literatuur. Tijdens vroegere zeevakanties (in 1971, '72, '75, '76, '77 en '78) te Koksijde had ik ze nooit op het strand waargenomen. Ook van 1980 tot '88, toen ik reeds gericht het strandaanspoelsel observeerde gedurende het hele jaar, ontmoette ik deze krab nooit. Vgl. met de schaarse waarnemingen van DESENDER (1981) aan de Westkust. Hij spreekt van 5 maal (niet nader bepaalde) "resten" van één exemplaar in De Panne (27-II-1976), Koksijde (24-III-1979 en 15-II-1981), Nieuwpoort (12-XII-1976 en 18-IV-1981).

Vanaf 1988 tot begin 1992 verscheen de Helmkrab regelmatig, zij het nog steeds eerder zeldzaam, op de stranden aan de Westkust. Aanvankelijk vond ik slechts af en toe het zeer karakteristieke langwerpige rugschildje (zie tabel I). Pas vanaf 3-III-1990 lag er al eens een dood wijfje in de kellen tussen na stormen aangespoeld materiaal (zie tabel II). Het duurde tot 30-IV-1992 eer ik het eerste dode mannetje, met zijn uitzonderlijk lange schaarpoten, op het strand van De Panne aantrof (zie tabel III). Fig. 1b,c illustreert hoe men het geslacht kan bepalen bij een Helmkrab waar de schaarpoten ontbreken, indien tenminste het achterlijf nog aanwezig is. Op deze manier gedeter-

Tabel I	1988 + 1989	alleen SCHILDEN
20-2-88	ODK	1
19-3-88	ODK	1
5-4-88	KOK	1
21-5-88	ODK	1
3-11-88	KOK	1
4-7-89	ODK	1
16-7-89	ODK	2
2-8-89	ODK	1
18-11-89	KOK	1

Tabel II	1990 + 1991	schilden + DODE WIJFJES	
3-3-90	KOK	2	1
10-4-90	KOK		
21-4-90	KOK		1
26-5-90	KOK		1
14-7-90	ODK		1
22-8-90	KOK	1	
14-2-91	KOK		2
9-3-91	ODK	1	
21-6-91	KOK	1	
28-12-91	KOK	3	

DP = De Panne
 KOK = Koksijde
 ODK = Oostduinkerke
 SIB = Sint-Idesbald

Achterlijf ♂

- Smal driehoekig
- 1^e en 2^e segment: breedst
- 3^e, 4^e en 5^e segment vergroeid

Achterlijf ♀

- Iets breder, ovaal
- 4^e en 5^e segment: breedst
- Segmenten niet vergroeid.

Fig 1: *Corystes cassivelaunus*

Tabel III		1992	schilden, dode ♀ en DODE ♂			
			♀	♂	?	
1-1-92	DP	1				
17-4-92	DP	1				
30-4-92	DP			1		
1-5-92	DP		1			
3-7-92	KOK	1				
5-7-92	ODK	3				
8-7-92	KOK			1		
9-7-92	KOK	1	3	2		
16-8-92	DP	1				
18-10-92	DP	1				
23-12-92	ODK				1 *	
29-12-92	ODK	1				

Tabel IV		1993	schilden, dode en LEVENDE ♀ en ♂	
30-1-93	ODK	1	7 ♀ , met eieren { 41 ♀ , versch. nog levend 6 ♂ , 1 levend, 5 dood	
31-1-93	KOK	1		
23-2-93	KOK			
24-2-93	KOK			
7-3-92	KOK	2		
15-5-93	KOK	2		
21-5-93	KOK	1		
29-5-93	KOK	9		
19-6-93	SIB	3		
20-6-93	DP	6		
21-7-93	KOK	1		
23-7-93	KOK	1		
7-8-93	KOK	2		
8-8-93	DP	1		
10-8-93	KOK	1		
15-8-93	KOK	1		

mineerde exemplaren zijn in tabel III met een * aangeduid.

Bij bijna alle vondsten van rugschilden van 1988 tot 1993 gaat het om pantsers van dode dieren. De lengtewaarden schommelen tussen 2,4 en 3,6 cm). Slechts 6 exemplaren zijn vervellingscarapaces. De afmetingen hiervan zijn: 2 cm; 2,1 cm; 2,6 cm; 2,6 cm en 2,9 cm lang. Vanaf begin 1992 noteerde ik ook plotseling beduidend meer vondsten van zowel dode dieren als van schilden (zie tabel III).

Uit het voorgaande blijkt dus dat *C. cassivelaunus* na een lange inlooptijd voor de Westkust, er momenteel goed vertegenwoordigd is. Of zou ze de laatste jaren korter bij de kust leven, zodat er na een storm gemakkelijker exemplaren aanspoelen? Tijdens de winter van 1993 werd ik aangenaam verrast toen ik op 23 en 24-II te Koksijde, na aanhoudend stormweer, talrijke dode en nog levende Helmkrabben tussen massa's andere zeeorganismen op het strand vond. Hieronder het relaas van mijn waarnemingen.

Dinsdag 23-II-1993 (Koksijde Schipgat, dicht bij de eblijn): 7 uitgeputte helmkrabwijffjes met eieren, weinig actief maar met nog tekenen van leven; verder geen enkel mannelijk exemplaar te vinden. Woensdag 24-II-1993 (Koksijde Schipgat en rond de tien golfbrekers, in aanspoelsel van het mediolitoraal en de vloedlijn): 41 helmkrabwijffjes, waarvan verschillende nog levend en actief. Bij vele eierdragende wijffjes was het achterlijf en/of de eieren door meeuwen weggepikt. Ook vond ik nu 6 mannetjes Helmkrab, 1 ex. leefde nog. Opmerkelijk was de vaststelling van *C. d'Udekem d'Acoz* bij het nazicht van enkele verzamelde dode individuen. Bij een uiterst klein wijffje bemerkte hij dat ze reeds eieren droeg. De carapax van dit krabbetje mat slechts 2,1 op 1,6 cm (de grootste lengte bij de FF was 3,3 cm en bij de MM 3,5 cm). Cédric verklaarde dat de Helmkrab aan de Oostkust veel zeldzamer is dan aan de Westkust en dat hij nog nooit levende exemplaren waarnam op de stranden van Knokke-Heist,

Zeebrugge of De Haan. Tijdens deze twee dagen nam ik ook nog volgende krabbesoorten waar: 7 levende en 9 dode Fluwelen Zwemkrabben *Necora puber*, >60 zowel levende als dode Grijs Zwemkrabben *Liocarcinus vernalis*, 1 levende (F) Gewimperde Zwemkrab *Liocarcinus arcuatus*, 8 dode Noordzeekrabben *Cancer pagurus*, slechts 1 Breedpootkrabbetje *Portumnus latipes*, verder waren de Strandkrab *Carcinus maenas* en de Gewone Zwemkrab *Liocarcinus holsatus* talrijk vertegenwoordigd.

Hopelijk herstellen de minder algemene (nvdr: en meestal zuidelijker levende) soorten zich terdege na de winter, zodat we o.a. de Helmkrab kunnen blijven volgen. Zijn er soortgelijke waarnemingen geweest in dezelfde periode op andere plaatsen langs onze kust, dan verneem ik dat graag.

Bijvoegsel

Ook tijdens voorjaar en zomer 1993 zette voornoemde trend zich voort, doch uitsluitend met vondsten van schilden (zie tabel IV). Op 7-VIII-1993 vond ik het tot nu toe kleinste helmkrabschildje, het meet 1,3 op 0,9 cm. Dit kleine exemplaar is duidelijk een vervelling en slechts het enige van de periode na de winterstormen '93, de andere 30 gevonden carapaces zijn misschien nog overblijfselen van op 23/24-II-1993 aangespoelde dieren ?

De uiterste lengtewaarden (min. en max. lengte) van rugschilden van de Helmkrab die ik tot nog toe kon noteren zijn:

- a) voor FF dieren: van 2,1 tot 3,3 cm.
- b) voor MM dieren: van 2,8 tot 3,5 cm.
- c) voor los gevonden schilden: van 1,3 tot 3,7 cm.

Nabeschouwingen

1) Ook in Nederland werd de Helmkrab de laatste jaren talrijker gemeld (VERKUIL, 1993). Spijtig genoeg wordt er nooit gepreciseerd of het om FF of MM dieren gaat. De suggestie van B. Buizer, die de soort "Predikantkrab" noemt, gaat m.i. alleen op voor de MM, zeker niet voor de FF. De Nederlandse naam "Helm"krab lijkt mij de meest logisch aanvaardbare naam. "Dirigentkrab" zou voor het mannetje nog meer toepasselijk zijn.

2) Enkele vragen werpen zich op:

Waarom vind ik zoveel meer aangespoelde FF Helmkrab dan MM ? Kunnen aangespoelde Helmkrabben zich nog terug ingraven en overleven ? Waarom vond ik deze zomer wel nog veel rugschilden van de Helmkrab maar geen enkele van de Grijs Zwemkrab, die toch ook talrijk aanspoelde op 23/24-II-93 ? Waarom spoelde er na deze winterstormen slechts 1 Breedpootkrab aan, terwijl ze in het voorjaar en de zomer van '93 zeer talrijk aanspoelden (zowel carapaces van dode dieren, vervellingen en levende ex.; max. lengte van de schilden tot $\pm 2,7$ cm. Waarom vindt men practisch geen Helmkrabben langs de Oostkust ? Zijn er waarnemingen van de soort op de Middenkust ?

3) In "Veranderingen in de Hollandse kustfauna" (OOSTERBAAN, 1989) suggereert de auteur dat stormen met een kracht van 10 Beaufort of meer de oorzaak zouden zijn van het aanspoelen van soorten die verder in zee leven en normaal zelden of alleen in kleine hoeveelheden op het strand te vinden zijn. Hij haalt hierbij o.a. het voorbeeld aan van *C. cassivelaunus*. Na de uitzonderlijk zware februaristormen van 1990 spoelde te Koksijde nochtans maar één dood helmkrabwifje aan. Na zeer hevige stormen op 17 april 1992, waarbij vele duizenden Slangsterren en vele miljoenen Amerikaanse Zwaardscheden *Eusis directus* tussen Koksijde en De Panne levend op het strand

geworpen werden, vond ik daar slechts 1 helmkrabschildje. De februaristormen van '93, die nochtans minder hevig waren dan die van '90 en '92, doch wel vier dagen aanhielden, leverden plots een behoorlijk aantal Helmkrabben op. Dus niet alleen de kracht, maar ook (vooral ?) de duur van een storm speelt hierbij een belangrijke rol.

Misschien mogen we uit het voorgaande ook besluiten dat de Helmkrab zich pas nu goed hersteld en gevestigd heeft voor de Westkust, na drie opeenvolgende uiterst harde en lange winters 1985-87 (laagste temperatuur -17° C in de Doornpanne te Koksijde). Feit is dat we daarna zes zachte winters kenden. Daarenboven brachten de jaren '90, '91 en '92 mooie, warme zomers. Waarschijnlijk waren deze klimatologische omstandigheden bijzonder gunstig, en bewerkstelligden ze (vanaf 1988) de gestadige opmars van de Helmkrab aan de Belgische Westkust.

Literatuur.

- DESENDER, K., 1981. Garnalen, kreeften en krabben (Decapoda) langs de Westkust.- De Strandvlo, 1(2): 32-37.
 OOSTERBAAN, A., 1989. Veranderingen in de Hollandse kustfauna.- Wet. Meded. KNNV, 193: 1-60.
 VERKUIL, J., 1993. C.S.-verslag.- Het Zeepaard, 53(1): 4-9.

Lindegaarde, 3
 1830 Machelen